

تفہیمات اربعہ

— شہاب الدین شاہان —

عبد الحق کامہ

حیاتی و صنعتکار

کتاب — ۲

دوسمات

جهان مطبعہ سی — باب عالی جادہ سندھ نومبر ۱۳۲۲-۲۳

۱۳۲۹

عبد الحق حامد بك

تذکره

— نهاب الدین سلیمان —

عبدالحق حامد :

حیاتی
و صنعتکار

کتاب — ۲

— — — — —

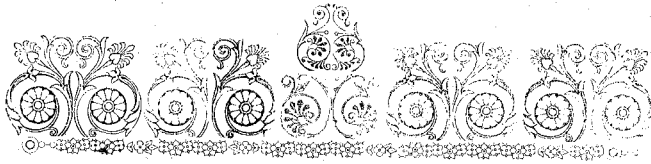
در سہ ماہ

ناب عالی جادہ سندیہ نومبر و دسمبر ۳۳-۳۳

مطبعہ مسی

۱۳۳۹

مصاحبه ادبيه
عبدالحق حامد

عبدالحق حامد

حياتي :

هر شاعرك ، هر اديبك سر صنعتي حصوله كثيرن بر حاقم
عمومي ، وخصوصي عوامل الها ورؤيت واردر ، كه . . .
بونلر آثار بديعه نك روحنده كيزلي ، كيزلي تنفس ايدرلر . . .
اساساً اسلوب ده طرز تفكر ، طرز تحسس ديمكدر . . .
افكار ، اكثر يا ، بر حس اولمسنه بناء بر آدمك ، بر
شاعرك ، بر رسامك ، بر بسته كارك اثرلري تدقيق و تحقيق
ويا ابراز و ارائه ايديله جيكي زمانه كي حادثات و مؤثراتك بونلري
نسج و توليد ايتديكي نظر تفتيش و مطالعه دن كچيرلك تسهيل تحليل
واظهار ايجون بر ضرورت مبرمه تشكيل ايدر . . .
محيطك بزده كي تاثيراتي ارث ، اعتياد ، احوال اليمه ويا احوال
مسرت بخشادن متشكل عدسه لر دن مرور ايتدك دن صكره خاتم

شخصیت‌مزی ناقل و حامل اوله‌رق بر اثر شکلنده قارئله تودیع اولنور .

بر صنعت‌کارک خارجه‌کی حادثات واحواله قارشو سریع‌التاثر بر روحی ، بر شخصیت روحیه‌سی اولمقله برابر اوکا غدا اولان بر طاقم مناسبات خصوصیه‌سی ده موجوددر . عبدالحق حامد ده‌های صنعته عائدایلك غداپی وراثتک ماضی پرست ، نسیان‌ناپذیر سینه‌سندہ بولمشد . . . دها اوطوغمه‌دن اول بیوک باباسی عبدالحق منلابوحنید معظمنک استعدادینی شعر یازمقله حاضر لایور ، وضع ایتدیکی حیات کبارانه وظریفانه‌ده دست تکامل وزمانک معاونتیه آتیده طلوع ایده جکلرک روحنی صازایله جک اینجه برحساست ، مریض ، کبار بر مفکره اورییوردی . . . پدری و بیوک پدری ذکا ومعلوماتلریله زمانلرینک الک بیوک ، الک مسبتتنا احتراملرینه التفاتلرینه نائل اولدقرینه بناء عبدالحق حامد ایلک کریمسیله برابر محیطنده یالکز حسن ، یالکز بدایع کورمشدی . . . افرنجی ۵ شباط ۱۸۵۲ تاریخنده طوغدینی زمان نظرلری نقاش محاسنده طبیعتک جلوه‌کاه نقاشی اولان بیک قوینده کی اشکال مختلفه‌ترینی برر بر وارث اصالت و رقت روحنه نقل اتمک خصوصنده تردد ایتمه‌دی . . . معصوم دماغنه طلوع ، غروب ، دکز ، طاغ ، اوزاقده استانبول هرکون یکی بر مضراب حساسیتله یکی یکی اینجه لکلر ، حساس ، خیالر نقش ایدیوردی . . . موجودیتنده کی مایه موروث صنمتک توسع وانکشافنه طبیعتده بر مؤثر ،

بر عامل اولمندی . . . ابتدائی ورشیدی تحصیل او زمانده کی نقصان وسائط تحصیلیه طولایسیله ، بیک وروم ایلی حصاری محله مکتبیرینک متفسخ ، بوش ، مضیق هواسی داخلنده آتام ایدلمندی . . . بوندنصکره تحصیل عالی واعدادینک معدومیتنه ، فرانسهجه نیک مملکتده انکشافنه بناء عبدالحق حامد بک فرانسهز مکتبینه کیتمکه برابر بالاخره مجلس معارف ریئسی اولان سلیم افندیندن ده ترکیه ، عربیه اوکرنیوردی . . .

طالع بودکای آتشین صنعتی مصنوع و غیر مصنوع محاسن و بدایعدن مستفیدایتمک ، بو دماغی بوتون اسباب و عوامل تکامله معروض قیلمق ایچون اوکا اون باشنده بر پارس سیاحتی بیه حاضرلمندی . پارسه ایلاک کیدن ترک چوچنی عبدالحق حامد بکدر . اوراده بر بحق سنه قالمش ، قولله ژلردن برنده فرانسهسنی اکمال و آتام ایدلمندی . ایشته بو غرب سیاحتی آئارنده موجود تجدداتک اساسارینی اوکا تودیع ایله بزه برداهی مجدد احضار ایتمشدر . . .

پارسدن عودت ایتدیکی زمان بهاءالدین افندی نامنده برذاتک ید تریهسنه ترک و تودیع ایدلمش اولمغله بو ذات عبدالحق حامد بکه علوم عربیهنی اوقوتیور ، و ترکیه دنده یالکنز تصویر افکار قرائتیه اکتفا ایدیوردی .

اون درت یاشارنده بلا معاش ترجمه او طهسنه مأمور ایدلمکه کمال بک ، سعدالله پاشا ، نوری بک کی تجدد پرستارک حیات خصوصیه لرینه ، آمال مخصوصه لرینه از چوق تقرب ایتمشدی .

حیات و طالع اونی هر وسیله ایله یکی بر افق محاسنه سوق
ایدیوردی . عثمانلی ادبیاتک منبع مخصوص الهامی ، شرقده کی
حیات صنعتک اک زنگین مولد و موطنی ایرانه اون یدی ، اون
سکزیاشلرنده کیتمشدی . پارسده کی رؤبای تجدد دنصکره ایرانک باغین
نازلی صنعتکار سیاسیله کوزلری ، روحی ، دماغی طولمشدی . .
پارسده کی صرعه فعالیت و تجدده موجودیتنده اویانان شمشکر
ایرانک مغرور ماضی ، مریض اعتماد تکامل افقنده سکوت
وسکونه، توکل و توقفه قارشیلامشدی . بری اوکا سیسلی ، مشوش
بر رؤبای جدیدنه رنوه یأس و محرومیت ، دیکری بر ماضی
پر شرف صنعتله مغرور بر حس توکل و تسلیمیت القا ایتدی . .
بری اوکا حیات تمادیا ایلرله یور دیه خطاب ایتدی ، دیکری
باق بونلره ، باق بو ماضییه ! ایشته حیات بودر . دیه باغیردی . .
بری عبدالحق حامده کی دکای ماضی شکلی ، دیکری روح ماضی
مربوطی اوقشادی . . ذاتاً آثارنده بو ایکی تأثیر بر برخی تعقیب
ایدر . . ایران محیطی بو شرقلی موجودیت اوزرنده بک ،
بک بیوک بر سحر و فسونله یشامشدر . میرزا حسن توکت نامنده
بر شاعر مشهور ایران اوکا سعدینک فلسفه شاعرانسییه ، حافظات
سپیل ریختی و ردیکی درسلا ره اچمشدی . .
عبدالحق حامد بو کی مختلف تأثیرات محیطیه تابع و بوتور مستحانات
اصالنده کی متانسزلکه ، اراده سز لکه مالک بر موجودیتله بحر می
پاشرنده قرارسزلنک زبونی اولمغه باشلادی . اوکا هرشی

قرار سزائی او کر تمشدی. بیک قونک متحول، متبدل اشکال حسنی،
پار سده کی تجدد و فعالیت، ایرانک سینہ سنده کی باغبینلق، محیطدن
حیطه قوشمق، هرشی . . .

ایلك یأس واضطراب شدیدى وقعه نویس خیرالله افندیك
وفايله حس ایتدی . . . فقط بر شاعرک یأسی دائما مخیله سنك
قوتيله متنسب بر بخار شاعریته منقلب اولور . . . شعر آلام
ویأسه قارشو اک بیوک سلاح سکوندر . طهران ، بش سنه لك
بر زمان ، خاطره . اقرق عبدالحق حامدی ترك ایتمشدی . حیاتنده
بوتون بو مملکتک تأثیراتی حس ایتمش ، دائما بو قونک تأثیريله
هندستانی دوشونمش ، او دیار حشمت آمیزه قارشو بر اشتیاق ،
ر تحسر طومشدر استانبوله کلدیکی زمان مالیه مهمه قلمنه
کوچک بر معاشه تعیین قیلنمش ، ایلك اثر اولوق اوزره ماجرای
عشقی نشر ایتمشدر . . . برتون شاعرلر ، بوتون خیالیلر کبی امور
عادیة اقلامه بر مربوطیت قویه حس ایده مه مش ، وبوکا بناء
آمرلری حامدک کوشه سنده کندی ایشاریله مشغول اولنی کوچک
بر عتاب و اخطاره بیله لایق کورمه مشلردی . . .

لساننده کی سحر و فسونی ، قدرت و متاتی حس ایده مین ،
اکلامیان بو کهنه دماغلر ، بو مغرور جاهلر بر طرز محقرده
حامد انجون آووقات کبی یازیور ، دیرلردی .

بو ائتارده حامده یکی ، قوی بر حن او یانیوردی : احتیاج
ازدواج . . . هر شرقی ، روحنده دائما بر رفیقه مقدره ، بر

رفیقه حیات صاقلار... حس عالمه بو مملکتک سکانه
- نین دیده، قوی برحس برمدر. بوتون عشقلر، صوگ زمانلر-
ده کی بعض استناردن صرف نظرله، فکر ازدواجک رفاقیله
باشار... حامد اولمک ایسته یور!

فقط قرار سزاق، روحنده کی احتیاج تبدل هر نامزدک اون
باش کون صکره ترکی مؤدی اولیور، یکیدن برقادرین ارا نیلیوردی.
هر ایسته دیکنی قولایقله بوله بیلناره مخصوص برغشور و سکونه
تابع ر قاچ قرار ازدواجی وسیله لراه بوزمشدی. نهایت سلطان
حمیدک مابینجیرندن نشأت بکک کریمه سیله ازدواج لری تقرر
ایتدیکی ائشاده مقبر ملهمه و صاحبه سی کلهرک: - تاھلر،
ایدیورسکز، بونک ایچون سیاهلر کییه جکم، دیمش!

دیهک حیانه اونده سون، اونک ایچون قلبی صیرلان.
تیتزه بر موجود، برقادرین وارمش!...
سکون بیلمه بر روح صنعتکاری ذاتا بوکا، برقادرین قلبنک اهدا
ایتدیکی. یددیله جکی آتشره، لرزه لره، خلاصه سولمک
سعادتته محتاجدی...

بو سوزلره مقبر ملهمه سی اونک بوتون موجودیت افکاری
صارصمشدی: غایت کوچک بر وسیله ایله نشأت بکک کریمه سنک
ازدواجی قورابیلدی، اوتده مقبر ملهمه سیله ازدواج
ایتدی. هیچ خیانتله لکله نمین، صاف وزیره بر حیات عالمه
ابتدالری اونی رؤیالری، نوازشلری ایچنده اویتدی.. عبدالحق

حامد بك صاحبلى ايشيله مشغول بولتيور، اقشاملرى ده اويته
 عودت ايدييور، يالكز سو كيلي زوجه سنك سعادت و بختيار افنه
 حصر اوقات ايدييوردي . . . سلطان مرادك جلوسندن براقچ
 كون اول پارس سفارتى كىتابته تعيين ايدلشدى . . . ايلك خيالى
 پارسه و روديله باشلايور. اوراده والانتين نامنده، شوخ، ظريفه
 بربار سلى، شاعرك قلبنى تسخير ايدييور . . . حساس مفكره و قلب
 اوزرنده سكون و سعاده بدل آتش احتراضى اويانديرييور. بتون
 قوت شوخسييله شاعره يكي يكي افقره، يكي يكي الهامار آجيور .
 عبدالحق حامد اعتراف ايدييور كه بوقادين اوكا، بتون سعادت
 عشقى القا و الهام ايدرك بر احتراض مستيده ايچنده باشا مشدر .
 « ديوانه لكريم » ملهمه سى قسماً بوقاديندر .

پردہ را اینمش قبا نمش بخره
 ستره فرش ایجره قدسی بوجود
 کیم ایدر حسنه عرض سجود
 کویکله ایلردی بخش انبیا
 کوزلرم غرق اولسه ده طوبراقره
 خاطر مدن چیقماز اول خوش منظره
 هپانک ایچون بوفریاد و سرور . . .

بوقاديندن صکره پارسده ايکنجى برمناسدت عاشقانه دها
 باشلايور. اوژه نى نامنده بر مربه شاعرك قلبنى آليز كى اوليور.
 اوژه نى حيوان كى بر قاديندر ! بوقادين شاعرى بتون روح

وقلبيله سومشدر . اساساً عبدالحق حامد قادينلرک ارککيدر .
اوحياته قادينلرک مفتون ومعشوق اولهرق گلشدر .
نهقدر عشقله سوردی بی
بماشمدی زدهدر اوژهنی ؟..

دیوانه لکرم پارس محیطنک ، والانتیک بوشوخ وسحار
قادینک ، اوژهنینک ، بتون معصومیتله سون حیوانی روحک
بزه بر بادکایدیر . بو ائنه شاعری مدھش بر داءالصه ، بر
عذاب وجدانی استیلایدر . او آرتق عالمهسنی ، جاملیجهسنی ، بیکنی
دوشونمکه باشلار . استانبوله کلبر . فقط نسترن مناسبتیله باراده
سنیه مأموریتی القا ایدایر . خیرالدین پاشانک معاونتیه یکی بر
یراچیلنجیه قدر مأمورینی محافظه ایدر . نهایت بلغراد سفارتنده
بر مأموریت تکلیف اولنور . شاعر کیتمز .. واستانبولک ایچنده ،
بارهسنز ، مأموریتسنز .. قالیر .

ایشته بوزمان آچی . سیاه بر سفالت باش . حامد بتون
دهاسنه ، دکاسنه رغماً سورونورکی یاشامغه مجبور اولور .
کتابچیلر بی انصافدر . . اک نفیس آثارینه قارشى ، غرورینی
اینجیته جک قدر ، بر لاقیدی ، بر عدم اعتماد کوسترلر . . کوچک
بر مبلغ مقابلنده اثرلرینی آلیرلر . . بر حس سفیل انتفاعله هر
حقنی ده کندیلرینه بر اقدیرلرلر . اونلر بو دهانک مولودلرینه
قصرلرینی طولدورلرکن شاعر آنجق صاحب منلانک ،
برادرینک معاونتیه یاشایه بیلوردی . . . دهاسکره محرومیت ، سفالت

اڪ بيوك مؤمن الهامدر. عبدالحق حامدڪ اڪولود زمانى بودر..
استاد اڪرم بڪ افندى ايله شوراي دولتده شاعردر ديه
استهزا ايدن بوخلق سڦيل حامدڪ سفالته قارشى لاقيدومستيزيدر،
حتى ڪال ايله مخبره ايتديكى ايچون حسن پاشا قره غولنده ،
استنطاققره، محاکمه لره بيله دوچار اولمشدى . اوارتق برشخص
شبهه اميزدر . دور سابق هروسيله ايله ايچيتره، اوکا بهانه لره
يکى يکى المير ، عذابلر ، کدرلر تخمیل ايدر ، بوطرز حيات ،
اونک محتاج تبدل وبيقرار روحنده يکى يکى غريبه لره، يکى يکى
هوسلر ايجاد ايلر . حامدڪ قلابى برقوش کي هوسدن هوسه ،
مخرويه شدن مخروميته قوشار . . .

پڪ زياده احترام ايتديكى زوجهنى بيله بوزمانلرده قراردر
اغيله ياس و آلامه دوشورر . او کندنده بيوکلک حسن
ايدنيور ، هرزمان اولديغى کي بواعما خلق ، اوکا ، صنعتنه قارشى
لاقيدبولنيور، بناء عليه بتون حياتيله اثبات ايدجکدرکه . . . او
بتون بوزواللى کته نڪ فوقندهدر . حمد اوقدر غرابتلر
ياپورکه . . . هرکس اونى هوأى مشرب ، هر جائى بمخلوق
تلقي ايدنيور . مثلا برکون سامى پاشازاده باقى بکک اونده
اوطه ده کي حرارتدن صيقيليور ، پنجره ي آچاپور، النده کي
باستونى ايله جامى قيريسور و بونى پک غريب بريکيلک ، بر فکر
جديد فرض ايدنيور . برکون برلين سفارته مأمور اوله رق
تعين ايدنيورلر . . . از مير طريقيه يوله چيقيور . از ميرده مدحت

پاشا، والی در، شاعر اورویادن قورقویور، او اورادن زوجہ سنک
یانہ کلدیکی زمان مهم بر یکون عذاب وجدانیله کلمدی. . یکیدن
اوکا خیانت ایتمک اونی او قدر تدهیش ایدیور که . . . خیر او
برلینہ کیده مز، کیتمه یه جکدرده . . .

مدحت پاشادن بر ناحیه مدیرلکی ایستور . . فقط پاشا
اوشاقرندن بیلہ قورقویور، اونک هیچ بر حکم ونفوذی یوقدر
اونی بر ناحیه مدیری دگل، بر کاتب خصوصی اولمق اوزره بیلہ
یاننده راقہ مز، مادامکھا اویله در، شاعرده برلینہ کیتمه یه جکدر .
استانبولہ عودت ایدیور، فقط معیشت، درد معیشت استانبولہ
کلدکن صکرہ بوفکر وقرارینی تبدیل ایدیور. شاعر بودفمه
اوده سا طریقہ برلینہ کیتمه قرار ویریور. اوده سادہ ینه
استانبولنی، ینه قاریسنی دوشونیور. ینه عذاب وجدانی او یانیور.
اوده سا شہندرینک حامدن جکدیکی سوزلہ، قلملہ تعریف ایتمک
مکن دکلش . . برہفتہ قرار سزلہ دوشیور، نہایت برادرینک یانہ
عودتله محترم زوجہ سیلہ بولوشیور. اورادندہ « فونی » شہندر -
اکفی طلب ایدیور و تعیین اولونیور. فونی شہندر لکینک معاشی
یوقش. ایلک زمانلری حجاجک ویردیکی مبلغ رسمی ایلہ چینور لر،
فقط صکرہ لری ینه سفالت، ینه پارہ سزاق باشلا یور، فوتیدن فرار
ایدر جہ سنہ آیرلیدی ائنادہ متنفر غولوص شہندر لکینہ
تعیین ایلدیکی بیلدی ریلور بودماغ شبانک اک کوزل، اک شاعر
خاطر اتی تہیہ ایدن طهران مایہ سیلہ ہندستانی دوشونیور .

اساساً سوکیلی محترم زوجہ سی ارتق خستہ لامغہ باشلامشدر،
اونک ایچوندہ برسیاحت ، برتبدل هوا شفادر ، علاجدر ،
احتیاج خیالنه بو ضرورت صمیمیہ قوت ویریور، «دختر هندو»
بو احتیاج سیاحتہ بوداء الحیالک تأثیرینہ تابع غولوصده یازلمش
بر اتردر . نہایت حال حاضرده واشینغتون سفیری — اوزمان امور
شہندری مدیری — ضیا پاشانک معاونت ودلائلیہ بوخیالده
مدل حقیقت اولیور حامد « بومبای » شہندریدر . مقبر
ملہمہ سی ابتداری اورادہ بیوک بر اثر صحت کوستریور . حامد
شن وشاطردر . زوجہ سی خستہ لغندن شکایت ایچمور ، ورم حال
توقفہدر ، هندستان اونک بعدیت پرست ، خارج مشفق
بوسر دہانی، بو موجودیت حساسہ یی زلزله دن زلزله بہ معروض
قیلہرق یأسدن یأسہ، محرومیتدن . محرومیتہ دوشورہ رک الکمال
واتمام ایتمکی تصمیم ایچمشدر . حامدہ ہر شی موقت وکر زاندر .
بر سکون حیلہ کار ایلہ اوبویان خستہ لوق بردن برہ بتون شدیلیہ
حکم فرما اولیور . ارتق هندستانہ وداع ایتمک سوکیلی خستہ یی
استانبولہ نقل ایتمک صرہ سی گلشدر . خستہ وشاعر یولہ چیقبورلر .
دکزلاوزرنده سوکیلی وجود کیتدکجہ ضعیفلیورہ کیتدکجہ
ممانہ تقرب اییدیور . شاعر پریاس وألم ، قادین ضعیف ویتاب
بعضاً نومید بعضاً امید حیاتلہ لرزان زوجہ سنہ دہاز یادہ مربوط
بیروتنہ قدر کلیورلر .. بیروتنہ چیقدقلرینک ایرتسی کونی موت
سیاہ غدار قنادلرینگی کریوردی ... مقبر ملہمہ سی مزارہ تودیچ

اولئمش . حامد ده يرالئنده براوطيه تر به دار كبي چكيا مئشدر .
مقبر بواوطه ده يازئش ، قيرق كون حامد بواوطه دن چيقما مئشدر .
برقاچ دفعه لر اتخاره بيله صدئ ائتمئشدر . هيچ برشي شاعري
تسلي ائده ميور ، يانئده بر اختيار هر كون ده از ياده نوميد
اوليور ، هر كون تسلي ائتمك خصوصئده صعوبته اوغرا يوردي . .
حتئ اختيار بر كيجه بو ياس غيبوبت نسايي ئنه برقائيله ، ئنه بر
موجودله تداوي ائتمكي دوشونمش . شاعره آني برؤيائي
نوشين و صكره بر ياس انكسار خيال تهيه ائتمئشدي . . . فرئده
نامئده بر رقاصه بر كيجه ، بيروك طائلي ، ساكن پرشعر
اقشاملرن دن برئده بياضاره بورونمش ، شاعرك يانئنه كئشدي . . .
شاعر سو كيلى اولوسيله او قدر مشوع ائدي كه . . . بر دنبره
مقبر ملهمه سنك بعث بعد الموتئدن شبه لئمش ، سونئمشدي
سكز آي قدر بو كدر شاعرك روحنئ ، موجودئتي
كمبرسيور ، اونانمام ، معلول رذات كيئدر . استانبوله عودت
ائتديكي زمان حامد ئنه اولئمكه قرار ويريور ، اسكي در دئني يكي
بر رقيقه ايله او بو تئق ايسته يور . نه ياپيله بيلير ، اولئسه
اولئمزكه مع مافيه حامد ئنه وصف اساسئ مزاجيله ،
قرار سزلقه قارشولاشمئشدي . ازدواج ائتمكه ر درلو قرار
ويره ميور ، برقائيندن ديكر قائينه كچمك خصوصئده فكري
تردد ائميوردي . . .
اساساً ، عشق سز قرار ازدواج لرك چور وركدر .

بو ائئاده لوندره سفارتنده باشكاتبك اچيليور ،
 حامد سامی پاشا زاده سزاي ايله اوراده بولمق امیدیه
 يوز اوتوز لیرا معاشی براقیور ، اوتوز لیرایی قبول ایدیور .
 فقط سوء طالع ، دائماً شاعری تعقیب ایدن سوء طالع بوراده .
 قوتی کوستریور . سزائی بك عزل ایلمش ! ..
 بوراده بر حیات کبارانه سوریور . لوندره نك اك زنکین ،
 اك کبار جمعیتلرنده سوکیلی شاعر بارلایر .
 کنج قیزلر ، کنج قادینلر بر پروانه کبی شمرک بونازک ،
 حساس مخلوقنک اطرافنده طولاشیور . . انکلتزه حیات
 کبارانه سنده نهایت برقادینه تصادف ایدیور . . یکریمی بش
 یاشارنده باکر برقادین . . . « غوریس » عائله سنه منسوب . . .
 قادین حامده « سزه انکلینزجه اوکره تهم » دیر ابتدا حامد
 بونی براطیفه ظن ایدر . فقط بو حقیقت شکنه کیرر . وجوده
 معاشقه ایله نتیجه لیر . . صاف نزیه بر معاشقه ! .. حامد اوتوز بش
 یاشارنده . . . ازدواجه میس غوریسک ابونی ده راضی اولور
 فقط مسئله نك جهت ماده سی نظر اعتباره آلدینی زمان حامدک
 قیزلرنی بختیار ایده میه جکلرینه قرار ویرلر . . . پدر قیزنی
 آهرق سیاحته چیقار . . حامدینه میوسدر ، ینه سوء طالع اونی
 یا قالمشدر ، ینه اتخار اتمک خولیلاری دماغنی اویمغه باشلار . .
 اتخار اتمک اوزره ایکن امین افندی نامنده بر ذات حامدی تسلی به
 شتاب ایدیور .

بوجهران اثناسنده، شاعر برأوه بانسیوز اولیور . بوراده
میس « قالورتی » نامنده کنج کوزل برقیزه تصادف ایدیور،
بو قادین اوته کینک اکتساب ایتدیکی موقعی بواش بواش
قازانیور ... برقادینک سرپدیکی فلاکتی آتیق دیگر برقادین
اورتر ...

بونکلهده برعشق صاف وزیه بانسلا یور عشق ، حامدک
دیدیکی کی . الک بسوک بر ملهمدر . بو کدر لر ، مسعادت لر
آره سینده « فتنن » شاعرک دماغنی اشغال ایدیور . فقط
بو قادینک حال وحرکاتی شاعری براز مغیر ایتدیکندن ، امین
افندیکنک ینسه دوستلقلریله ، ینسه تسایر یله ، حامد بوندده
قور تولیور . تکرار حیات کبارانه آتیلیور ... « فتنن » انکلتره
دهکی بو حیاتک مولود تحسایتدر . . « فتنن » ایله « زینبی »
معارف نظارتنه طبع ایدلک اوزره کوندیریور « فتنن »
تاریخ شناس مراد بکک نظر تدقیقنه وضع ایدلکدن صکره طبعنه
مساعده اولنیور ، حالبوکه « زینب » صلاحی نامنده ملعون بر
خفیه نیک الله دوشمکله سرایله نازدان عثمانله اکتیور ملاحظه سیله
منع ایدیلیور حامد ده عزل اولنیور . ینسه یأس ، ینسه سالت
باشلا یور . حامد استابولنده در . تدری ، ثریا بکک دلالتیه سلطان
حمیده « ادبیاتله اشتغالک افکار لوکانیه مغایر اولدیغنی بلمبوردم
بیدما اشتغال ایتیم » مألنده بر عرضحال تقدیم ایدیور سلطان
حمیده اعاده مأموریتنی صدر اعظم کامل پاشایه امر ایدیور بو

دفعه‌ده بومبای شهیندر لکی یا لوندیره سزارت مستشار لغندن بری
عرض وانها اولنیور . حاجی علی باشانک بر فکر مخصوصیه
تکرار لوندیره به تعیینی حقنده بر اراده جیقور ایشته ایکنجی
ازدواجی بو تعیینندن صکره در . بریتون اوتلنده ، قلوور ،
عائله‌سنه منسوب اون طقوز باشارنده میس ، نلی ، به تصادف
ایدیور .

— میس ، کاشکی سزک کبی بر قادینم اولسه یدی . . .

— دیمک بی ایستیورسکنز ؟

— اوت . . .

— او حالده بنده راضییم . . .

بو بر قاج سوزله ازدواج قرار اشد بریلور . بو قادینله حامد
یکرمی برسنه یشامشر ونکاحلری اوچ دفعه اجرا ایدلمشدر . بر دفعه
مقاولات ازدواجیه اداره خانه‌سنده . . بر دفعه‌ده هندلیلر طرفندن . . .
برده استانبولده . . . بو قادین حامده بر حیات سعادت ، بر عمر
ساکن اهدا ایدم بیلمشدر . . . غایت اخلاقی ، ظریف ، انظیف
بر قادین ایدی . . .

بوازدواج زمانده حامدک اشدیده ، اک محروور انقوتلی بر
عشقی « دانس سر بایتین » اوینایان فلورانس آشله نامنده بر
قادینله در . بو قادین حامدی بتون قادینلرک فوقنده بر عشق
و حرارتله سرخوش ایدیور . او قدر که . . . زوجه‌سنه عائده

حرمتنه ، صداقتنه رغماً بو قادی ترک ایتمک ممکن اولمه بور . .
اوقدر شوخ و کوزلکه . . . نصل ترک اولنه بیلیر . . اره لرنده کی
مناسبات عاشقانه بیتدکن صکرده بته براقیله میور ، اوزمانده
بر حیات دوستانه تمادی ایسیور . ایکنجی وجهسی « میس
نلی » مقبر ملهمه سی کی ورمدن وفات ایتدیکی زمان بو
قادین مشفق ، دوستانه سوزلرله حامدی تسلی ایتمش ؛ برابرجه
اولن ایچین آغلامشدر .

حامد بکک کوستریلین بو حیاتی بزه اونک شرق
و غرب محاسنی ایله بسلمش متردد ، قرارسز بر روحه
مالک بولدیغنی ، حیاتنک یأس و آلام ایچنده کچدیکنی ، حس
شاعریتی ارثاً و تأثیرات محیطه ایله اخذ ایتدیکنی تمامیه
اکلاتیور . . . و برده ضعیف ، میال عشق بر مزاجک صاحبی
اولدیغنی کوسترییور . . . اساساً اثر لر مزده دائماً بشقه کوزلر
بشقه وجودلر بزدن زیاده یاشار ، بزدن زیاده حق صاحبیدر . .

صنعتکار

بیک یولده سنی دوشوندم ای ماه

قالای یاری یولده عقل کوتاه

بر صاعقه وار صداسی چیقماز

بر نور دوشر صداسی چیقماز

بونی بکا ایضاح ایدرمیسکنز ؟ . .

— برشی اکلایه مدم . . .

— برشی حس اتمشکزد در ؟ . . .

— بر شی دکل پک چوق شیلر حس ایدیورم . بتون
 قلم بو او قودینکنز شعرله طولدی . . .

حامدك بتون فسون صنعتی بو نقطه در . . . ا بتون تأثرات و
 تحسستاتی بر کتله حالنده طوپلار، حل و تفریق اتمکسزین کاغذله
 نقل ایدر، و بزده او صورتله تودیع و احساس اتمکه و فوق اولور . . .
 شعرلری او قوندینی زمان فکر و دماغدن اول حس و روحك
 بر شیلر اکلادیبی کوریلور اوت ، بز اون حس زله دیکلرز
 اساساً شاعرده یازدقلرینی حس ایله مش، کورمشدر . . .

اونده ، هرشی حس شکننده در . . . اویه بر قابلیت تحسسیه
 یه مالکدر ، که . . . آنحق بی ده ایله ایضاح و افاده اینک
 ممکندر . . . داهی حس ایتدیکی شیلری تفکر و ملاحظه به محتاج
 اولقسزین بر دبره خطوط و اشکال واسطه سیله خارجاً اظهار
 و ارانه ایده ییلیر . . . داهیده تأثرات بر برینی ولی و تعقیب ایدر
 و بتون قوت و منانت خیالیه بو تأثرات متعاقبه نك . . . یسین حالنده
 بو نسنه بناء در . . . و قابلیت تحلیلیه بی ، قابلیت تفکری سنب
 و ازاله ایدن شی فرط تحسندر . . .

عبدالحق حامدك آثرینه باقیدینی زمان اونك تحسستات
 و تأثراتی دوشونه بیله جک بر زمانه مالک اوله مادینی کورولیر .

گورسم یردر سنی قراکاق
نورم نم ای اله کیتدی . . .

و یاخود

چیقدکی حضور کبریاه
بیلهکی نه در او طفل اکبر

بونلر اویله سوزلردر که براز دوشونلش اولسه یدیلر
بتون شدت و قوتلرینی غائب ایله جکلی کبی بلکه ده سویلنمز لردی .
و بوکا بنساء در که عبدالحق حامد بک هر شیدن اول بر
سنتکاردر . . او ابتدا صنعتی دوشونور ، تأثراتک ، تحسسانتک
زبونی اولور . ، بشقه برشی دوشونه مز . کالک صنعتی . واسطه اتخاذ
ایتدیکی شیرلی حامد واسطه صنعت اوله رق قولانیر . . .
دها صکره حامدک مزیات مخصوصه سندن بری ده صنعتسز
کورینه بیلمسیدر . .

او آتاری اوزرنده هیچ چالیشنامش ، هیچ براندیشه تکلف
و نضع ایله ترله ممش کیدر اک زیاده چالیشدینی آثار اوزرنده
بیله برشائیه ترده ، برطل توقف کوریه مز . . شعرلی برسیل
براق کبی پاک و تزیه نظرلر مرکز او کندن کچر کیدر ، قطعاً
دماغ قارئی یورماز . دوشوندرمز ، نظرلر او قور ، روح اونلرک
شعری مص و تمیل ایدر . .

اکیبوک مهارت . صنعت ده صنعتسز کورینه بیلمکده در .

چيقاركن كوكاره دريا نه در جاندنهي بيقمشر ؟
برابر اوج ياشنده قيزلري دريايه چيقمشر
قضا جويان بهوشه نچون ايتسون مدد تقدير ؟
طبيعي لقمة امواج اولور كشتي بي تدبير ؟

بو زاهت ، بو طبيعيت افاده بو ساده لك ايچنده حسن
نيس آنجق عبدالحق حامده - خصوصدر . ساده لكه برابر
فكري ، حسي ، صنعتي محافظه ايده بيلن پك آز شاعرو واردر ،
بلكده هـ - چ يوقدر ، باخصوص بتون اثرلرده بومزيتي محافظه
ايده بيلمك اراده واختيارك خارجنده برقوته مالك اولغه
متوقفدر . . .

عبدالحق حامد بتون قوت و متانت قلميه سيله حال حاضرندن
اوز اقلاشمش ، بوضورتله بدبيندن قور توله بيلمش برنيم نيكييندر
أوت ، برنيم نيكييندر : زير افضله تحسس وعصبيت ، حياتك ياس ، آلام
خصوصنده غالب اولمسي دالما اوني بدبيني به سوق وايصال ايلمشدر .
مع مافيه بتون شدت تاثيراتيله متناسب بر وسعته مالك اوله بيلن
تمثيله سي اوني آرزوق سياهلقدن تبعيد ايتمش ، اوزاق مملكته لدرده ، ماضي
اولان حياتلرده برسكون وتسلي تحري ايتد برمشدر ، بوكا بناء
دركه عبدالحق حامد دالما ماضي ، دالما اوزاقلره ، دالما متوكل
بر فاسقيه به سارنده كيتمش . بزه يالكز اولنلري كوستر مشدر . .
حال حاضر ك خيانتندن ، اخلاقسز لغندن ، عزت نفسه قارشو
لاقيديسندن استكراه ايتديكي زمان « اشبريني » بولمش ،

پولاد، قوی، ناموسلی، حیثیتی بزموجود اساطیریله بشریت
حاضرینی تحقیر ایتمشدر .

بتون اشخاص تماشایی مافوق البشر، یالکنز شاعرک حس
وروح نبینی اظهار و ارائه مأمور، ماضی به مربوطدر .
شاعر بونک ایچوندرکه رومانیکلرله برابرر .. فکرندن زیده
خیاله تابعدر ..

دهاصکره حامد هرکسدن اول شعری ماضیدن قورناردش،
آرتق تقلیدک تقلیدی درجه سنه کن خاییده، بی معنارتکرردن عبارت
بوانان صنعتی کرک شکلاً کرک روحاً تبدیل و تغییر ایتمشدر ..
ابتدا نظم سرآزاد یازان، ابتدا یارمق حد ایله نظمه عبارت
ایدن، قافیه لری ده اصول قدیمه سندن اوزاقلاشدیران بوداهئی
تجدددر ..

مع مافیله بتون تجدداته، بتون بیکی فکرلره رغماً شعرلرینه
عائد سیننه صنعتک آلتنده دائماً متوکل، دائماً قرارسز، قورقاق
برشرق روحی، برشرق فلسفهیی موجوددر او روحاً
شرفلیدر .. اونک توکل وقناعته، حلم و سکونه احتیاجی
وردر .. براوروبالی قدر افکار متباینه و متجدده ایله صارصیله ماز .

کاه فدا قیلوب اولورم خنده ناک ذوق

بر حکمت محققهیی برفکر باطله

بر آن زائله نیجه ایام راحتی

بیگ کشف عالمانهیی برذوق جاهله

بوسطرلری اوقودیمکیز زمان متوکل ، استقباله لاقید، افکار
باطلویه حقیقتدن دها زیاده میال ، جهله حرمتکار برشرق
روحک تیره دیکنی حس ایدرسکیز . اونک دائماً ارثی برحسله
برنقطه استناده ، برنقطه سکونه احتیاجی واردر . . اک مؤلم
اک آبی ، اک سیاه ، اک کریهلی دقیقه نرنده بیله خیالاً برمنهاج
توکللی تعقیب ایدر . .

بحزن ویرر بو حال لکن
اول حزن ایله شاد اولور بونا شاد ...

بتون عصیانلری ، بتون فلاکتی آره سنده ینه بر استنادگاه،
ینه برنقطه تسلی بولیور .

حزنده بیله بر سکون، بر سعادت کوریور . . ایشته بو شرق
روحندن بشقه برشی دکلدرد . . عبدالحق حامدک هیچ بر اعتراضه
هیچ بر مخالفته اوغرامقبرین تبدداتی حصوله کتیره بیلمسنگ
اسبابندن بریده بو شرق فلسفه سنک، شرق روحک آثارنده
حس ایندلیبی، کوراسیدر .

حامد ، شکلاً « روماتیک » اولقله برابر اساس و روح
اعتباریله بر ازده « سنبولست » در . او دائماً سویلیدیکنک ارقه -
سنده سویله مک ایسته مه دیکنی صاقدر . . آثارینک ظواهری ایله
روحي آره سنده آر چوق کیزلی قاله بیلمش بر ساحه ، بر مسافه
موجوددر .

ضعفایه کبرای دنیا
حسفی ده چوق کوریورلر کویا

ویا خود .

اسکندر

ای نفس حریص عجب نه بولدک .

آریستو

ای شاه جهان مظهر اولدک . .

بونلر اویله تعریضلر، اویله سوزلردر که بوند له شاعر کبرایه

قارشو بتون کینینی استهزا ایله فیرلاته بیلمشدر . .

دقتله بوسوزلرک روحنه نفوذ ایدلدیکی زمان شاعریک «حق قوییک در»

ویا « هر ظفر هر موفقیت باشقه لرینک ضررینه در» دیه باغردینی

حس اولونیر .

نه طوغری، نه قوی، عینی زمانده نه کینلی بر فلسفه! . .

اساساً شعر دیمک نیم مبهیتله نیم وضوح ریمکدر . . شخصیتنک

اجرای فعالیت ایتمسینه مانع اوله جق قدر واضح اولان شعر قارنده

هیچ بر ذوق او یاندره مازه، ا کلاشیلیمیه جق قدرده مبهم اولانی

بزی صیقار، بقدریر . .

عبدالحق حامد بتون بو مزیتلرینه بر ضمیمه کزین اوله رق

قدرت تعریف و تصویرده مالکدر. « صحرا » « دیوانه لکلام »

بزه تمامیه بو قدرت مهمه بی ابراز ایدیورلر. قلمنک اوجنده

حیات جانلائیور، یوریور، شخصیتی حقیقت و حیاتک اوزرینہ
کشیف بر بویا اورمقلہ برابرینہ حیات صاقلانمیور . کورونیور:

دامن آسمانده ابر سحر
دوکر اوراقہ ریزہ الماس
شمس حلول ایلینجه عکس قر
ایدر اشجارہ صیرمہلر الباس
کلینہ دوندرروب او منظرہ بی
صانکہ اجرای سور ایدر قدرت

یاخود

بر بایردن دخی اینز سورولر
کاه ، کاه عکس ایدر صدای کلاب
بر قالدین دستیسیمہ صوبہ کیدر
ارکچی بالطمسیمہ اورمانہ
یایی اوموزنده اوغلی بر یانہ
اوتہده سود صانغار دختر

دها صکرہ حامد یاشاق ، کوسترمک ایستہدیکی اشخاصک
اوصاف وطابع مخصوصہ سنی تجریان وقایعیمہ اوضاع وحرکاتیمہ
یاشاتیر ، کوستیر . « ریشار » ؛ روحیمہ « اشیر » ؛ « تزر » ک
روحیمہ « سومرو » نک روحلری ، حسلری ارہسنده بر فرق
بدیہی موجوددر .

شاعر خیالی الهام و تبلیغ اتمک ایستہمکلہ برابرینہ اشخاصک

خطوط روحیه و حسیه سنی تمامیه کوستره بیلمشدر . بوده اشیر
 محرر محترمتك آثارینه حیات و حرکت ویره ییلدیکنه دلیدر .
 اونك اثرلرنده کی فضله لقلر ، ترتیب و تنظیم فضله لقلری
 دکل ، زمانه عائد ایجابات و ضروریات صنعت فضله لقلریدر .
 اوزون اوزون « مونولوغ » لر فی الحقیقه هر اثرنده
 موجوددر ، مع مافیه بونلر برر فلسفه ، برر فکر ، برر حیاتدر .
 باخصوص ابداع خیالات ایله ، اصالت تراکیب و جعل ایله مالیدرلر .
 او عصرده کی عادی تماشا نویسارک مبتدل ، عادی خیالار ایله مالا
 مال اثرلرینه بکزه مزلر . . اوزرلرنده برر یدممتازک کسزیندیکی ،
 یورودیکی حس اولنور . .

حامدن اولکی استاد آوروپایی ساده جه تقلید حتی
 اکلامقمزین تقلید ایتدیکی حالده حامد اونی تقلید ایتماش .
 مص و تمثیل ایتمشدر . بیوک روحلر ، داهیلر ، هنرورلر ،
 استعداد صاحباری کی مشعله صنعتی ینه اولکیلرین ،
 یاخود مترقی ملتلردن آلبرلر ، فقط آره لرنده برفرق وارددر ،
 اوته کیلر بولدقلری کی یاقارلر ، یاخود اونی بیله محافظه ایده مزلر ،
 داهیلره کلنجه : بومشعله یه کندی روحلرندن ، کندی شخصیتلرندن
 رشی علاوه ایدرلر . . ایشته حامدده بویله در . قورنه ی ، شکسپیر ،
 لامارتین ، هوغو کی استادان صنعتك آثاریله کزیده تخیله سنی
 بسامکله برار اونلری تقلید ایتماش ، بالعکس تمثیل ایده بیامشدر . . .
 غرپدن اخذ ایتدیکی افکار و حسیات ، خیالات و تجدیدات

دماغنده عدسه افكار شرقيه به تصادف ايتمش ، بر حرکت
مخصوصه يابدقدن صكره يكي و شرق رنكي ايله بويالي اولديني
حالده ميدانه چيقمشرر .

اي دركهي جمله نك پناهي ،

يوقلقده وجود ايله مباهي

روح بشرك وصولكاهي

زردكده عدمسده الهي !

هم واردراوهمده يوق بودركار ،

« يوقسين » دين ايتمش اولماز انكار

مولايي نه درلو ايتسه انكار

اقرار چيقار نتيجه كار !

راه ابديت اكنتهي

سيرايمده ظلمت مناهي

زردكمي دكل بونك پناهي

يارب ! بوقيزك نه دركنتهي

حربك بوسياه كوندوزنده ،

روحي او يومقده نعشي زنده

دوشمش اريمكنه يريوزنده

قان طامله سيدر فضا ك زنده

يارب نه ديمك بوقهر و تدمير

تقدير دكلسه محض تدبير

آلمش اونی ده یا اول جهانگیر

اسکندر النده تیغ تقدیر

اثبات وجود باری حقنده لامارتینک ده برچوق اشعاری
وارد، احتمال حامد بوطرزده اثباتی اونک آ نازنده کورمشدر،
فقط بوسطر لر بوتون یکیلکلرینه رغماً شرقدن، شاعرک شخصیتندن
برشیله میدانه چیقمشدر . . . دیمک که عبدالحق حامد بر قدرت
ابداع و ایجاد مالکدر .

« ورون » دها « هرشیدن اول بر قدرت ابداع » در دیور
بناءً علیه حامدک داهیدر، زیرا قدرت ابداعه مالکدر : دهاده
تأثرات و تحسسات بر برینی تعقیب ایدره، اونک موجودیتنده هر
شی بر کتله واحده شکلنه کیرر، بناءً علیه عبدالحق حامدک
داهیدر، زیرا تأثرات و تحسسات هیچ بروقفه تحلیل و تدقیقه
اوغرامقسزین آ نازنده توالی ایدیور. داهیده، قوت و متانت
خیالیه موجوددر، بناءً علیه عبدالحق حامدک داهیدر .
زیرا خیالی زینکین، مزین، قوی و نوین در داهی اصول
و نظریاتی اکیال و اتمام ایدر، اکتساب ایتمز، اوورائته نقل
ایدلمش قوای متراکمه ماضیه نک خلاصه سیدر . بناءً علیه
عبدالحق حامدک داهیدر، زیرا او اکتساب ایتمه مش،
معلومات و استعدادینی اکیال و اتمام ایتمشدر، زیرا بر
ماضی سبی و صنعتک وارثیدر . داهینک اثری دیمک که
ممتاز، اک یکسک نقطه سنه قدر یوکسلمش شخصیتی دیمکدر،

بناءً عليه حامدك داهيدر. زیرا آثاريله حامدكك شخصيتى
تفريق اتمك ممكن دكلدر. داهينك اثرلنده سى وغيرتك ايزلى
بولماز. كورولمز آثار دهادهكى سادهلك، علويت ده بونك ر
نتيجه يدر، بناءً عليه -حامدك داهيدر. زیرا اثرلنده سى
تصنع وتكلفك ايزلرينه تصاف اولماز...

حامدك بون آثارى، حتى اوضاع وحرکاتى، حيات
خصوصيه سى دهاسنى اثبات اتمكده دره

يعقوب قدرى بك «حامدك سسندويه ده وار»
ديوردى؛ نه قدر طوغرى ا... ليه راليزم مترجمى حسن
وصفى بك ده بركون بكا ناجى دوره ادبياتى مفسولرينه
حامدك نه در ديه سوريكوز، مزه بلاتردد داهيدر يورلر،
نسل سابقده كيلره سوريكوز، اولنورده داهيدر ديور. سزك سلده
حامدك، دهاسنه قانع. بناءً عليه دهاده بوندين بشقه رشى دكلدر
ظننده يم، ديمشدى... اوت دهاده بوندين بشقه رشى دكلدر.
دائماً اوچجى سلك ويرديكى حكم دهاطوغرى ده قطعى ر...
بونك ايچيندر كه حامد -قندهكى اعتقاد دهه كاذب دكل حقه قيدر...

شهاب الدين سليمان

«تتميمات ادبيه» نك نشر اولنان افساسى

سروش

۱ نامق كال - قوه بلا مناسبتيه

